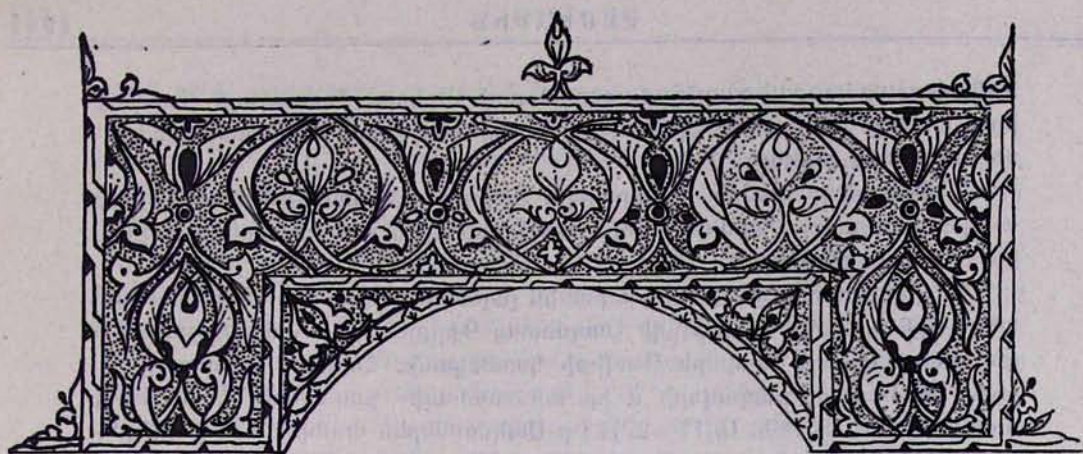

ԾՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱԼՈՒՍՏՅԱՆ

ԴԱՎԻԹ ԹԱԳԱՎՈՐ

Դավիթ գագաթ մըն է Աստվածաշունչին մեջ և գրեթե ամենեւնի բազմաշնորհ անձը Մովսէսի հետ: Վերջինին պէս՝ հանգամանորէն տրված է նաև Դավիթի կյանքը և գործը վերոհիշյալ գիրքերուն մեջ, որոնց գրեթե կեսը հատկացված է իրեն: Այնպէս որ մեր ընելիքը պիտի ըլլա փոքր անոթի մը մեջ համադրել անոր ծով կյանքը:

Դավիթի կյանքին վարագույրը կբացվի իր օծումով իբրև թագավորացու Իսրայելի. «Եվ Տիրոջ Հոգին խաղաց Դավիթի վրա այն օրէն սկսյալ» (Ա. Թ. Գ. ԺԶ 13): Այդ պահուն իսկ ան կներկայացվի իբրև երիտասարդ մը, «որ գիտէ Սաղմոս. իմաստուն և պատերազմիկ մարդ մը, հանճարեղ և ճարտարաբան, պայծառ աչքերով և գեղեցիկ տեսքով, և Աստված անոր հետ» (Ա. Թ. Գ. ԺԶ 18, Բղդ. ԺԶ 12): Այս քանի մը բառերը մեզի կու տան Դավիթի ֆիզիքական, իմացական և հոգեկան պատկերը: Այս երեք մարզերուն մեջ ալ գերազանց եղած է Դավիթ:

Ամենեւն առաջ ան մեզի կներկայանա իբրև ուժեղ, անվախ ու քաջակորով հովիվ մը, որ իր ընտանիքի հոտը պաշտպանելու համար արջերու և առյուծներու դէմ կելլէ: Ոչխարներու հանդէպ ցույց տված այս անձնոյի հոգածության համար Աստված կանչեց զինքը իր ժողովուրդի հովվության, ըստ ամետարանական սկզբունքին, թէ «ով որ պզտիկ գործերուն հավատարիմ է, մեծերուն մեջ ալ հավատարիմ պիտի ըլլա»: Իր քաջության և անվախության կոթողն է ճակատիլը Գողիաթին հետ:

Անգերազանցելի զորավար մըն էր Դավիթ: Քաջություն և վստահություն կներշնչէր իր շուրջիններուն, որոնք կապված էին իրեն անձնագոհության

և համատարմության բարձր զգացումներով: Երկրին հզորագույն մարդերը իրեն քաշեց և իր առաջնորդությամբ և օրինակով ավելի կատարելագործվեցան անոնք քաջության մեջ:

Մեծագույն թագավորն է Իսրայելի: Երկիրը կառավարեց իմաստությամբ և արդարությամբ. «Դավիթ ի գործ դրավ օրենքը և արդարությունը ամբողջ իր ժողովուրդին վրա»:

Արվեստագետ մըն է Դավիթ բառին լայնագույն առումով: Նախ բանաստեղծ մըն է, որուն կվերագրվի Սաղմոսաց Գիրքը: Եթե ոչ ամբողջությամբ գեթ անոր կորիզը արդարև Դավիթի կառուկանի: Հորինեց սրտատուշ ողբերգ մը Սափուղ թագավորի և իր անմոռանալի բարեկամ Հովնաթանի մահվան վրա (Բ ԹԳ. Ա 17—27): Իր Սաղմոսներեն առնվազն երկուքը ընդելուզված են կենսագրության մեջ (Տես Բ ԹԳ. ԻԲ և ԻԳ գլուխները): Սաղմոսաց Գրքի ամենեն նշանավորներեն 23րդ Սաղմոսը, «Տերը իմ հովիվս է», միայն հովիվ մը կրնար գրել, և այդ սաղմոսը և վերոհիշյալ ողբը միայն բավական են Դավիթը պատկերելու իրավ բանաստեղծի տիպադրում:

Երածիշտ, երգող, պարող և նվագահար է Դավիթը: Իր սաղմոսներուն և հանձնակներն ալ ինքը կհորինէր: Երբ մոլեգնած Սափուղը ամոքելու համար «քնարահար և երգող» մը կփնտռեն, ամենքին միտքը կուզա Հեսեկի որդի Բեթլեհեմցի Դավիթը: Տիրոջ Տապանակը Երուսաղեմ փոխադրելու ատեն Դավիթ չի քաշվիր մասնակցելէ ժողովրդային ուրախության արտահայտության: Մեկդի դրած իր թագը և արքայական պատմունանը, «Դավիթ տավիղ կզարնէր, և ամբողջ եռանդով կպարեր Տիրոջ առջև»:

Դավիթ իր ֆիզիքական և իմացական ձիրքերու կողքին օժտված մըն է առավելաբար հոգևոր շնորհներով, որոնց պատճառով արդարև որակված է «Այդ ըստ սրտի Աստուծոյ»: Իր կրոնասիրությունը կհայտնվի ոչ միայն իր սաղմոսներուն մեջ, այլ նաև ամբողջ կյանքի ընթացքին: Խոնարհ է Դավիթ իր մեծության մեջ ու այս ոգին այնքան գեղեցկորեն արտահայտված է իր աղոթքներեն մեկին մեջ, որ կսկսի սա բառերով. «Ով եմ ես, Տեր իմ Տեր, և ով է իմ տունս, որ այսքան բարձրացուցիր զիս» (Բ ԹԳ. Է 18—29):

Ըստ են Դավիթի վեհանձնության դրվագները: Երիցս առիթ կներկայանա սպաննելու զինք անիրավաբար հարածող Սափուղը, սակայն կխնայի անոր կյանքին, իբրև իր թագավորը և «Տիրոջ օծյալը»: Իր ապերախտ և փառամոլ զավակը, Աքիսողոմ, երբ իր դեմ կապառամբի, և այդ պատճառով ինք կհարկադրվի հեռանալ Երուսաղեմեն, իր զորքերուն կպատվիրեն չսպաննել զայն պատերազմի մեջ: Ու երբ հակառակ իր հրամանին կսպաննվի ան, Դավիթ կպոթթիա հայրական սիրով. «Աքիսողոմ, որդյակ իմ Աքիսողոմ, երանի ես մեռած ըլլայի քու տեղդ»:

Աստվածաշունչի բոլոր տիպարներն ալ առավել կամ նվազ չափով կարտահայտեն մարդկային բնության զանազան երեսները, բարի կամ չար, սակայն ոչ ոք կհավասարի այս մարդի մեջ Դավիթի: Կան իր մեջ ամեն ինչ որ մարդկային են, վեհմագույններեն ամենեն նվառները: Դավիթին իսկական մեծությունը կկայանա վեհմեները աճեցնելուն և կիրարկելուն՝ իսկ նսեմները նվազագույնի վերածելուն մեջ, առանց սակայն խուսափիլ կարևոր մեղքին իր տուրքը վճարելու տկարութենեն:

... Դա՛ն մը գրկվեցավ նաև իր զանեն և նշավակ դարձավ աննժքին և անարգանքին իր թշնամիներուն: Այս բոլորին մեջ սակայն Դավիթ երբեք չիզեց իր կապը և փոխանությունը Աստուծո՛ւն: Իր արաշխարանքին գերազանց արտահայտությունն է «Ուղորմա՛ւ ինձ Աստուծո՛ւմ ըստ մեծի ողորմո՛ւ-

թեան քում, ըստ բազում գթութեան քում քաւեա՛ զանօրէնութիւնս իմ» սկզբնավորութեամբ Սաղմոսը: Իսկ իր գլխուն եկած փորձանքները կրեց համբերութեամբ և խոնարհ ոգովով: Զինք թշնամանողներն ներեց, երբ վերստին իր գահին տիրացաւ: Ունեցաւ խաղաղ մահ, իր հաջորդը նշանակելէն և իր գահը ամուր հիմքերու վրա դնելէն հետո:

Դավիթ նշանավորագույն մահաահայրն է Քրիստոսի. քիչ անգամ Հիսուս կոչված է «Որդի Հովսեփի»։ Բայց բազմիցս կոչված է «Որդի Դավթի», իբրև ծանոթ տիտղոսներէն մեկը Մեսիային, որ պիտի գար նորոգելու Դավթի թագավորությունը, իր հոգևոր և հավիտենական իմաստով, ինչպէս ըսաւ ավետավոր հրեշտակը Մարիամին. «Ահա պիտի հղանաս և որդի մը պիտի ծնիս... Եվ Տէր Աստված պիտի տա անոր իր Հոր Դավթի անունը, և պիտի թագավորէ Հակոբի տան վրա, և անոր թագավորությունը վախճան պիտի չունենա» (ՂԿ. Ա. 32):

Դավթի հիշատակը կտոնվի մեր մեջ Ա. Ծնունդը կանխող չորս «Ավագ տոներ»էն իբրև առաջինը, «Տեստենդբայր» կոչեցյալ Հակոբոս Առաքյալի հետ: Բացառիկ և իմաստալից երևոյթ մըն է սա, որ ըստ մարմնո Քրիստոսի «Նախահայրը» և ըստ մարմնո Անոր «եղբայրը», այսինքն ազգականը, միասին կտոնախմբվին, խորհրդանշելու համար Հին և Նոր Ուխտերուն միաձուլումը Քրիստոնեական տնտեսության մեջ:

Դավիթ վախճանեցաւ 70 տարեկանին: Իշխած է 1055—1015 Ն. Բ.: Հույնք և Լատինք ևս մեզի պէս կհիշատակեն զայն դեկտ.ի վերջերը:

ՀԱԿՈԲՈՍ ՏԵԱՌՆԵՂԱՅՐ

Հակոբոս այն օղակն է, որ կմիացնէ Ավետարանի սուրբերը Գործք Առաքելոցի մեջ հիշված սուրբերուն հետ: Յուդաքեր կիներով՝ դուրս կուգանք Ավետարանի էջերէն և Հակոբոսով կմտնենք Գործք Առաքելոցէն ներս: Հակոբոս թէն հիշված է Ավետարաններու մեջ, բայց ոչ որպէս քրիստոնյա գործիչ մը, այլ միայն իբրև մեկը Քրիստոսի «եղբայրներէն»: Երկրորդ հիշված է զատորոշելու համար իր Մայրը համանուն մյուս Մարիամներէն: Այնքան նշանավոր և հանրածանոթ էր Հակոբոս մահաահայրն եկեղեցիի մեջ, որ իր մայրը կոչված է «Մարիամ Յակոբոս փոքրկան և Յովսէայ մայր» (Մրկ. ԺԵ 49): «Փոքր Հակոբ» կոչված էր ան կամ կազմով ու տարիքով փոքր եղած ըլլալուն, և կամ ինչ որ ավելի հավանական է, հարաբերաբար Հակոբոս Զեբեդյանի, որ ծանոթ էր «Մեծն Հակոբոս» հորջորջումով:

Պետք չէ շփոթել զայն նաև Հակոբոս Ալփյանին հետ, որ Տասներկուքէն էր: Հակոբոսին մայրը կոչված է նաև որպէս «Մարիամ Կղէովպայ», այսինքն Կղէովպասի կին Մարիամ, որով Հակոբոսի հոր անունն ալ ծանոթ է Ավետարաններէն:

Բացահայտ է Ավետարաններէն նաև թէ «եղբայրները դեռ չէին հավատացած» Հիսուսի (Հովհ. Է 5): Բայց Պողոս Առաքյալ կհաստատէ, որ Հիսուս հետ հարության հատկապէս երևցած է նաև Հակոբոսին (Ա. Կորնթ. ԺԵ 7): Այս երևումը ամենայն հավանականութեամբ պատճառ եղած է Հակոբոսի դարձին, որ իր կարգին դարձի բերած պիտի ըլլա նաև մյուս Տեստենդբայրները, այնպէս որ, երբ կմտնենք Գործք Առաքելոցէն ներս, կը տեսնենք որ ասոնք ալ խմբովին ներկա են վերնատան մեջ Առաքյալներու

հետ և մաս կկազմեն այն հարյուր քսան հոգիներու, որոնք Ա. Հոգին ստացան Հոգեգալստյան օրը (Գործ. Ա 14):

Հակոբոս կհիշվի իբրև նախնական եկեղեցիի գլխավոր գործիչներեն մեկը՝ Երուսաղեմի առաքելական ժողովի ընթացքին որուն որոշումը ինք կբանաձևեն (Գործ. ԺԵ 13): Քրիստոնեական եկեղեցին իր սկզբնական քայլերուն մեջ առաջացած է երկու թևերով, զորս մեր այսօրվան քաղաքակրթական է կոչել. ՊԱՆՊԱՆՈՂԱԿԱՆ ԵՎ ՀԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ, կամ Հրեական ու հեթանոսական հատվածներ: Վերջին այս քաղաք—հեթանոսական—պետք է հասկնալ իր ազգագրական իմաստով և ոչ՝ քաղաքական առումով: Առաջին խումբին պետք Հակոբոսն է, երկրորդինը՝ Պողոս: Պետքու կաշխատի հավասարակշռությունը պահել երկու թևերուն միջև, հաճախ ավելի հակելով հրեական կողմը: Հակոբոսի կողմնակիցները իրենց տեսակետները հաճախ ծայրահեղության տանելով կպահանջեին որ հեթանոսությունն դարձող քրիստոնյաներ ալ պետք է լրիվ պահեն հրեական օրենքները, օրինակ թլիսատիկն ու ենթարկվին ալ բազմաթիվ ծիսական սովորությանց, ինչ որ Պողոս անհրաժեշտ չէր նկատեր: Հակոբոս այս պահանջները նվազագույնի վերածեց Երուսաղեմի ժողովին մեջ ինչ որ ամենքի կողմն ընդունելության արժանացավ և իբրև հրահանգ ժողովի կողմն դրվեցավ հեթանոսությունն դարձող քրիստոնյաներուն, Ամսիոք:

Ավանդությունը Հակոբոսը կճանչնա իբրև առաջին եպիսկոպոսը Երուսաղեմի մայր եկեղեցիին: Ամեն պարագային «Սյունիքին» մեկն էր առաջին քրիստոնեական եկեղեցիին, Պետրոսի և Հովհաննեսի հետ, ինչպես կհաստատեն Պողոս Առաքյալ (Գաղտ. Բ 9):

Հակոբոս հիշված է նաև Հովսեփոս հրեա պատմիչի կողմն իբրև «արդար» մարդ մը, այդ առկանը իր վրա մնացած է իբրև մակդիր: Հայսմավորքը կհաստատեն որ. «Աստված օրհնեց և սրբացուց զայն իր մոր որովայնեն. գինի և օղի չխմեց Սամուելի նման. ոչ ալ շնչավոր—մսեղեն—ոնէ բան կերավ. ոչ ալ մազերը կտրվեցան, Սամսոնի պես... Եվ անոր ծունկերը ուղտի ծունկերուն պես կարծրացած էին հաճախակի ծնրադրությունեն»:

Իր հաճատակությունը մանրամասնորեն կպատմվի հին վկայաբանությանց մեջ: Տրված ըլլալով, որ Հակոբոս, Քրիստոնեյա ըլլալով հանդերձ, մեծ հարգանք կվայելեր նաև հրեից մեջ իր պատվիրանապահության և օրինապահության համար, ուստի օրին մեկը քունդատեցին զինքը, որ ելնե տաճարի աշտարակը և այնտեղեն հայտարարություն մը ընն ընդդեմ Հիսուսի, որպեսզի Անոր պատճառով ստեղծված երկվությունը վերնա իրենց ժողովուրդին մեջեն: Հակոբոս սակայն հայտարարեց «Հիսուս Մեսիան է և Աստուծո Որդին, որ այժմ նստած է Աստուծո աջ կողմը և պիտի գա դատելու աշխարհը արդարությամբ»: Ըստեր հավատքի եկան այս հայտարարության վրա, իսկ ուրիշներ վեր ելան ու Հակոբոսը աշտարակեն վար նետեցին ու սկսան քարկոծել զայն. ի վերջո անոնցմն մեկը թափիչի խոշոր փայտով մը փշրեց արդարին գլուխը, որ հոգին ավանդեց առ Աստված 32 թվականին:

Այս Հակոբոսին հիշատակն ալ, Զեքեյան Հակոբոսին պես, սկրտորեն կապված է մեր եկեղեցիին հետ: Նախատակությունն հետո իր մարմինը բերված ու թաղված էր տան պարտեզին մեջը, որ թաղված էր նաև Հակոբոս Առաքյալի գլուխը: Այս տան տեղվույն վրա շինված է Երուսաղեմի հայոց Պատրիարքության Մայր տաճարը, որ այս իսկ պատճառով կկոչվի «Սրբոց Հակոբյանց տաճար», այսինքն «Սուրբ Հակոբներու եկեղեցի»:

Նոր Կտակարանի մեջ Հակոբոսի անունով թուղթ մը ունի՞նք ուղղված առ հասարակ հրեա քրիստոնյաներուն: Կջատագովե գործնական կրոնքը, որ կհայտնվի ԲԱՐԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ մեջ: Թուղթին կեդրոնական գաղափարը կհայտնվի սա խոսքին մեջ. «Եթե մեկը կկարծե որ ինք կրոնասեր է, բայց եթե իր լեզուն չի սանձեր, ինքզինքը կխաբե, այդ մարդուն կրոնքը ընդունայն է: Այն կրոնքը, որ սուրբ և անարատ է Աստուծո և մեր հոր առջև հետևյալն է. այցելող ըլլալ որբերուն և այրիներուն իրենց անելության մեջ, և անարատ պահել անձը աշխարհեն» (Ա. 26—27): Բարի գործերը կհակադրե հավատքի սուսկական խոստովանության. «Ինչպես որ մարմինը առանց հոգիի մեռյալ է, այնպես ալ հավատքը առանց գործքի մեռյալ է» (Բ. 26):

Տեառնեղբայր Հակոբոսի հիշատակը կկատարենք իբրև «Ավագ տոներ»ու առաջինը Դավիթ մարգարեին հետ:

Հույնք՝ հոկտ. 23: Լատինք՝ մայիս 1:

(«Աստվածաշնչական սուրբեր», Իսթանպուլ, 1977, էջ 76—80, 180—182)

